

Määrлахden historiallinen käyttö

Loviisan Määrлахden kaupunginosa, eli Loviisan lahden itäpuoli, näyttyy historiallisessa kartta-aineistossa asumattomana metsäalueena. Alueen vanhin kartta, vuodelta 1690, on täysin tyhjä Loviisanlahden itäpuolella. (Kuva 1)

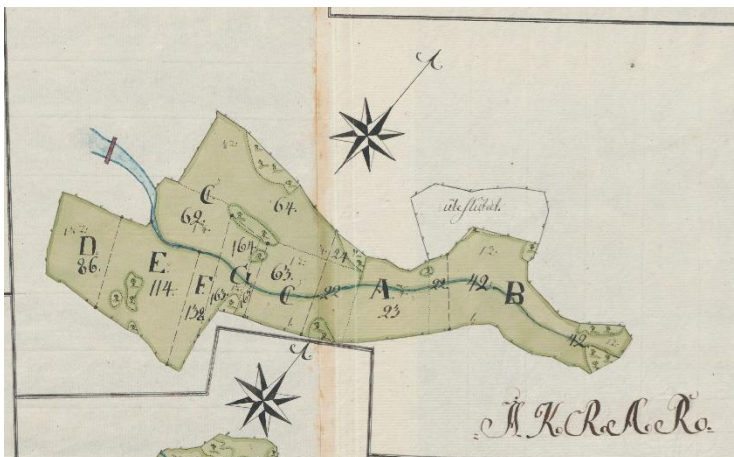
Vuoden 1748 metsäkartasta (Kuva 2) nähdään, että alue oli Degerbyn, Antbyn, Råfsbyn (Haravakylän), Köpbackan ja Fantsnäsin kylien yhteistä metsä-alueita. Pienen Märloxviken-nimisen lahden kohdalla näkyy, että lahteen laskeutuvan joen varteen Degerby ja Antby on ottanut käyttöön niittyalueita. Niitty *Melaxängen* näkyy yksityiskohtaisemmin myös Antbyn tiluskartassa vuosilta 1778–1786 (Kuva 3). Tässä kartassa näkyy myös, että niityn länsipuolella on ollut joen yli menevä silta.

Kuva 1. Antbyn, Degerbyn, Köpbackan, Råfsbyn ja Fantsnäsin tiluskartta vuodelta 1690. Kansallisarkisto B36:1/1-8

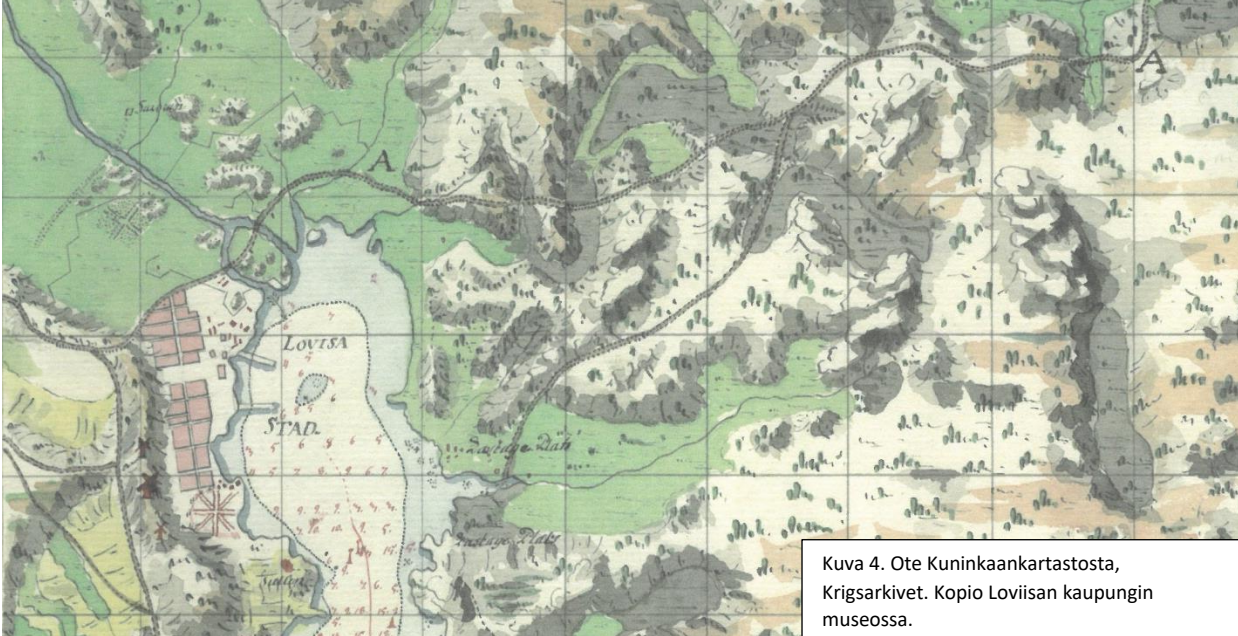
Kuva 2. Metsäkartta vuodelta 1748. Kansallisarkisto MHA B36:1/9-10.

Kuva 3. Antbyn tiluskartassa näkyvä Melaxängen 1778–1786. Kansallisarkisto B36:1/11-13

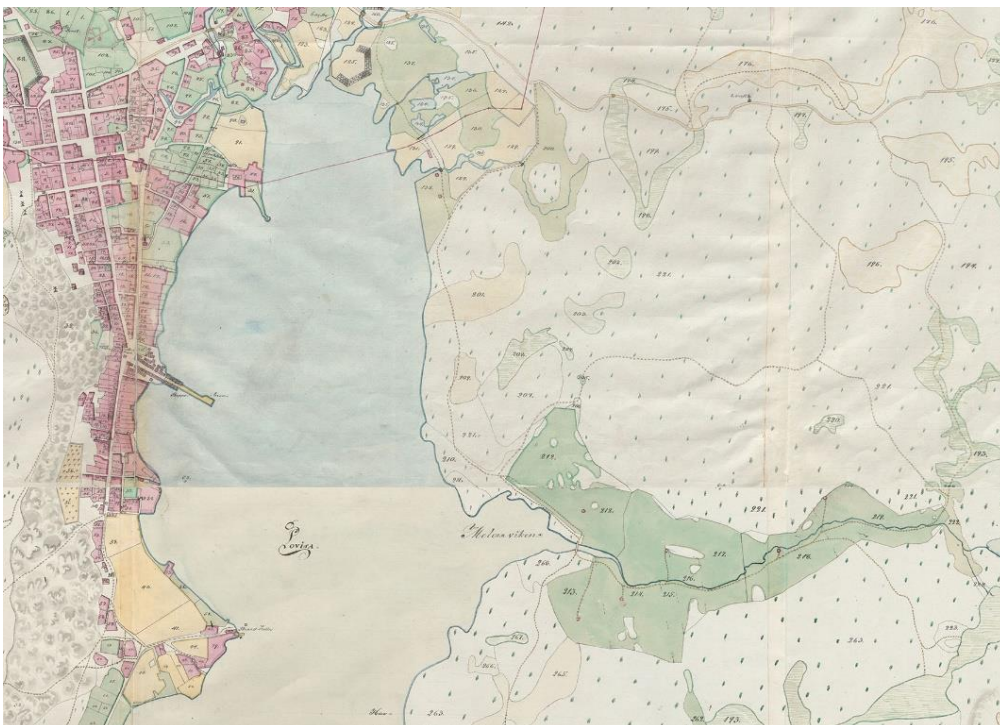
Lastauspaikka ja tiestö

Kuninkaankartastossa, eli Ruotsin armeijan v. 1776-1805 tiedustelukäyttöön laaditussa kartta-aineistossa Loviisanlahden itärannalla on niittyjen lisäksi havaittavissa lastauspaikka, *lastageplats*, Märloxvikenin pienen lahden kohdalla (Kuva 4). Paikka olisi sijainnut aika lailla Loviisan laivasillan vastapäätä, Loviisanlahden itäpuolella. Kartasta näkyy myös, miten Suuri rantatie, eli Turun ja Viipurin välinen maantie kulkee Loviisan kaupungin ja Loviisanlahden pohjoispuolella. Loviisasta itään, ennen Tesjoen kylää, maantie haarautuu, ja toinen haara kulkee Suurelta rantatieltä Määrilahden lastauspaikalle. Lastauspaikka olisi sijainnut suurin piirtein samassa paikassa, jossa vuoden 1778 tiluskartassa oli silta.

Kuva 4. Ote Kuninkaankartastosta, Krigsarkivet. Kopio Loviisan kaupungin museossa.

Jos Kuninkaan kartaston tielinjaus ja lastauspaikka ovat olleet käytössä, puhutaan suhteellisen lyhytaikaisesta ilmiöstä. Vuoden 1748 kartassa ei näy tätä tiehaaraa, eikä lastauspaikkaa, ja nämä ilmiöt häviävät kartta-aineistosta, kun siirrytään ajassa eteenpäin. Yksi selitys voisi olla, että lastauspaikka liittyy Svartholman linnoitustöihin. Ehkä täällä on lastattu rakennusmateriaalia linnoitustyömaalle?

Seuraavassa, vuoden 1832 kartassa (Kuva 5) näkyy taas Antbyn niityt, jotka ovat laajentuneet länteen, mutta ei siis lastauspaikkaa. Sen sijaan näkyy uusi tielinjaus, joka nyt kulkee rannan suuntaisesti, suurin piirtein samaa linjaa, kun nykyinen saaristotie. Silta on 1832 edelleen

Kuva 5, kartta 1832. Kansallisarkisto B 36:1/14-22)

samassa paikassa, kun vuoden 1778 kartassa.

Kuninkaankartaston maantietä Rantatieltä Märslaxvikiin ei näy vuoden 1832 kartassa, sen sijaan metsässä kiemurtelee pienempiä polkuja isolle rantatielle.

Kenttähavainnot

Huhtikuun 12. pvä 2019 tehtiin Loviisan kaupungin museon toimesta kenttäkäynti Määrлахden alueella. Tarkastuskäynnin tarkoitus oli selvittää, jos historiallisen kartta-aineiston ilmiöitä olisi havaittavissa maastossa. Alueelle palattiin vielä 22.5, koska eräät ilmiöt olivat huhtikuussa vielä lumen peitossa.

Määrлахden niityt oli edelleen viljelyksessä, pois lukien kiinteistöt Saaristotie 106, 108 ja 120, joiden tontit oli rakennettu entisen niityn päälle. Märslaxviken-niminen lahti on tänä päivänä kasvanut umpeen, mutta rannalla sijainneet ruoppauskasat osoittavat, että lahtea on syvennetty. Lahteen laskeutuvan ojan suu on kuitenkin siirtynyt ainakin 100 metriä länteen verrattuna 1700-luvun tilanteeseen.

Peruskartta, maanmittauslaitoksen karttatuloste.

Saaristotien ja niittyalueiden välissä oli havaittavissa vanha tielinjaus, joka näkyy vuoden 1832 kartasta. Ojan kohdalla oli selkeästi havaittavissa halkaisijaltaan n. 50 cm isoista kivistä ladottu kivirakenne, joka sijainnin ja ulkonäön perusteella voisi tulkita sillan, tai laiturin, perustukseksi. Tämä rakenne sijaitsi ojan pohjoispuolella, eteläpuolella ei näkynyt vastaavia rakenteita.

Kivirakenne vanhan maantien kohdalla kuvattu 22.5.2019

Kuninkaankartaston tielinjaus vaikuttaa kenttäkäynnin perusteella epätodennäköiseltä. Maasto on niittyalueen pohjoispuolella hyvin vaikeakulkuinen, maasto on täynnä isoja siirtolohkareita, ja ei näy merkkejä siitä, että tässä olisi raivattu esiin maantielinjausta. Alueella on kuitenkin myös soita, jossa liikkuminen talvisin olisi ollut mahdollista. Mutta todennäköisempää on, että Kuninkaankartaston piirretty tie ei täysin ole vastannut todellisuutta. Sen sijaan vuoden 1832 kartan polut on voinut olla käytössä jo aiemmin, ja niiden linjaus olisi viitteellisesti voitu piirtää

Kuninkaan kartastoon hieman suoristaen. Niittyalueen pohjoispuolella näkyi polkuja, jotka vastaavat 1832 kartassa olevia polkuja. Tarkastuskäynnin aikana ei kuitenkaan liikuttu syvälle metsään, vaan tarkastettiin vain tiestön eteläpäätä.

Maasto oli soinen ja kivinen. Kuvattu
12.4.2019

Päätelmät

Määrilahden alue on historiallisesti ollut lähikylien metsä- ja niittyaluetta. Paikalla on myös mennyt tiestöä ja kuninkaankartaston mukaan Märloxvikenin kohdalla on ollut lastauspaikkaa. Nämä ilmiöt ovat kaikki paikannettavissa nykyisen saaristotien itäpuolelle.

Kuninkaankartaston historiallinen tiestö on vaikeaa paikantaa maastossa, mutta vuoden 1832 kartan tiet ja polut ovat edelleen havaittavissa. Kenttäkäynnin yhteydessä havaittiin, että niittyalueet ovat edelleen viljelykäytössä, ja että saaristotien itäpuolella vielä näkyy vanhempi tielinjaus ja siihen kuuluva sillanperustus. Lastauspaikka olisi kartan mukaan sijainnut samalla paikalla kuin havaittu maantiesilta.

Mittakaava 1:5000

Ote kantakartasta 1:5000
Utdrag ur baskartan 1:5000
08.04.2019

